

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. kovo 23 d.
(OR. en)

7478/22
ADD 1

ENER 99
ENV 265
COMPET 176
TRANS 171
CONSOM 69
IND 86
ECOFIN 254

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPREZ

gavimo data: 2022 m. kovo 23 d.

kam: Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui
Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENUI

Komisijos dok. Nr.: COM(2022) 138 final - ANNEX

Dalykas: KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI
„Energijos tiekimo saugumas ir prieinamos kainos: neatidėliotinių
priemonių galimybės ir pasirengimas kitai žiemai“ PRIEDAS

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 138 final - ANNEX.

Pridedama: COM(2022) 138 final - ANNEX

Briuselis, 2022 03 23
COM(2022) 138 final

ANNEX

PRIEDAS

prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

**Energijos tiekimo saugumas ir prieinamos kainos:
neatidėliotinių priemonių galimybės ir pasirengimas kitai žiemai**

PRIEDAS

Galimybių apžvalga

Valstybės narės, suinteresuotieji subjektai ir akademiniai diskusijų dalyviai pasiūlė kelias galimybes imtis neatidėliotinių priemonių, kad būtų apribotas didelių elektros energijos kainų poveikis. Jomis siekiama padėti galutiniams vartotojams, nenukrypstant nuo ilgesnio laikotarpio visa apimančių Žaliojo kurso tikslų, įskaitant priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir energijos vartojimo efektyvumo tikslus. Kad šios laikinos ir tikslinės išskirtinės galimybės būtų sėkmingos, jos turi būti fiskaliniu požiūriu kontroliuojamos ir neturėtų kelti pavojaus energijos tiekimo saugumui ir vienodoms sąlygoms vidaus rinkoje. Galimybių privalumų ir trūkumų mastas priklauso nuo tokių galimybių modelio ypatumų. **I. Intervencinės priemonės elektros energijos rinkoje, susijusios su finansine kompensacija vartotojams**

A. Intervencinės priemonės mažmeninėje rinkoje: tiesioginė parama vartotojams, skiriant kuponus, taikant mokesčių lengvatas arba telkėjo modelį

Komunikate „REPowerEU“ paskelbta apie naują laikinąją valstybės pagalbos krizės sąlygomis sistemą. Pagal tą sistemą bus galima skirti ribotas tiesiogines dotacijas ir likvidumo paramą visoms įmonėms, kurias tiesiogiai ar netiesiogiai paveikė Rusijos agresija prieš Ukrainą, nustatytos sankcijos arba atsakomosios priemonės, taip pat pagalbą įmonėms, visų pirma energijai inliems vartotojams, siekiant kompensuoti dalį jų energijos sąnaudų. Komunikate taip pat paaiškinta, kad dabartinėmis aplinkybėmis valstybės narės gali reguliuoti mažmenines kainas visiems namų ūkiams ir labai mažoms įmonėms.

Kitas būdas apsaugoti namų ūkių vartotojus, visų pirma neturtingus ir pažeidžiamus vartotojus (bet ir įmones), būtų galimybė valstybėms narėms taikyti telkėjo modelį, pagal kurį valstybės kontroliuojamas subjektas pirkėtų elektros energiją rinkoje ir tiektų ją tam tikrų kategorijų vartotojams (tiesiogiai arba per tiekėjus) mažesnėmis nei dabartinėmis rinkos kainomis, pavyzdžiui, vykdymo kaina. Siekiant išvengti bendrosios rinkos iškraipymo, reikėtų atidžiai įvertinti bet kokį šio požiūrio išplėtimą viršijant tai, kas numatyta galiojančiame Elektros energijos direktyvos 5 straipsnyje ir valstybės pagalbos taisyklėse.

Daugumos šių priemonių galima imtis nacionaliniu lygmeniu.

Nauda

Kadangi šios galimybės yra tiesiogiai skirtos vartotojams, jos yra ypač veiksmingos mažinant didelių kainų poveikį galutiniams naudotojams. Jomis valstybėms narėms paliekama lankstumo dėl remtinų namų ūkių ir verslo vartotojų kategorijų, nustatytinų atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir konkurencijos taisykles. Valstybės narės, norinčios sukurti telkėjo modelį, turėtų nuspręsti dėl jo ypatumų, įskaitant parduodamą kiekį, ir dėl to, kurių konkrečių kategorijų vartotojai ir (arba) tiekėjai šia galimybe galėtų pasinaudoti. Komisija galėtų pateikti gaires, kaip įgyvendinti tokį modelį, kad bendrojoje rinkoje būtų užtikrintos vienodos sąlygos ir sąžininga konkurencija.

Trūkumai

Ši galimybė galėtų apriboti konkurenciją mažmeninėse rinkose, todėl šį poveikį reikėtų sušvelninti užtikrinant sąžiningas ir nediskriminacines sąlygas visiems tiekėjams. Prie komunikato „REPowerEU“ pridėtos gairės dėl reguliuojamų kainų patariama, kaip tai būtų galima pasiekti taikant telkėjo modelį.

Jei didelė dalis vartotojų gautų paramą, kuri kompensuotų visą kainų padidėjimą, jie neturėtų didelio stimulo mažinti vartojimą. Kaip ir visos vartotojų išlaidas mažinančios galimybės, ši galimybė galėtų padidinti iškastinio kuro naudojimą ir ES priklausomybę nuo importo, be to padaugėtų energijos tiekimo saugumo problemų. Ar pasinaudoti šia galimybe, priklauso nuo valstybių narių biudžeto lėšų.

Išlaidos

Išlaidos ir jų padengimo būdas priklausytų nuo nacionalinių sprendimų dėl taikymo tam tikroms vartotojų kategorijoms aprėpties ir nuo to, kiek būtų sumažinta vartotojams tenkanti finansinė našta. Tokie sprendimai bus priimami atsižvelgiant ir į valstybių narių fiskalinio manevravimo galimybes.

II. Intervencinės priemonės didmeninėje elektros energijos rinkoje: kainų nustatymas kartu su finansine kompensacija gamintojams

B. Intervencinės priemonės didmeninėje rinkoje, susijusios su kuro kainomis elektros energijos gamintojams, naudojantiems iškastinį kurą

Pasirinkus šią galimybę būtų nustatyta kompensacija už kainą, kurią elektros energijos gamintojai, naudojantys iškastinį kurą, moka už savo kurą (anglį, dujas, naftą, dyzeliną). Kadangi tai apsaugotų elektros energijos gamintojus, naudojančius iškastinį kurą, nuo dabartinių kainų šuolių tarptautinėse prekių rinkose poveikio, jie galėtų siūlyti savo pagamintą elektros energiją mažesnėmis kainomis nei dabar. Ši galimybė būtų įgyvendinama sumokant elektros energijos gamintojams skirtumą tarp jų faktinių kuro (dujų ir anglių) tiekimo sąnaudų ir iš anksto nustatytos šių žaliavų referencinės kainos.

Nauda

Tikimasi, kad ši galimybė turės įtakos iškastinį kurą naudojančių elektrinių Europos Sąjungoje elgesiui teikiant pasiūlymus, o dėl to gali sumažėti šių elektrinių parduodamos elektros energijos kaina, taigi ir ribinė kaina didmeninėje rinkoje. Tai savo ruožtu turėtų lemti mažesnes mažmenines kainas.

Priklausomai nuo modelio ypatumų, tai neturėtų įtakos elektros energijos supirkimo iš elektrinių tvarkai, taigi ir netrukdytų rinkos veikimui.

Trūkumai

Jei ši galimybė būtų taikoma nacionaliniu lygmeniu, ji galėtų iškreipti elektros energijos srautą į kaimynines šalis (ES ir ES nepriklausančias šalis) ir paskatinti srautus iš šalių, kuriose yra nustatyta referencinė kaina, į šalis, kuriose jos nenustatyta, neatsižvelgiant į stygiaus aspektą, energijos tiekimo saugumą ar santykinės sąnaudas.

Kaip ir visos galimybės, kurios daro poveikį santykiniam iškastinio kuro kainų konkurencingumui, ši galimybė galėtų menkinti pastangas mažinti iškastinio kuro naudojimą.

Išlaidos

Išlaidos ir jų padengimo būdas priklausytų nuo priimtų sprendimų. Išlaidos galėtų būti finansuojamos elektros energijos vartotojų įnašais. Nors šias išlaidas iš esmės galėtų kompensuoti dėl priemonės taikymo sumažėjusios didmeninės elektros energijos kainos, grynasis poveikis vartotojams priklausys nuo iškastinio kuro kainų pokyčių, importuojamo iškastinio kuro kiekio ir į kaimynines šalis eksportuojamos elektros energijos kiekio. Nustačius tokias priemones sumažėtų pajamos iš paviršinio pelno apmokestinimo.

C. Intervencinės priemonės, kuriomis didmeninėje elektros energijos rinkoje nustatoma viršutinė kainos riba

Pasirinkus šią galimybę būtų nustatytos tam tikro lygio elektros energijos viršutinės kainų ribos.

Tam, kad elektros energijos gamintojai, naudojantys kurą (pvz., dujas, anglis), dėl kurio šiuo metu patiria sąnaudų, trukdančių pelningai gaminti elektros energiją neviršijant viršutinės ribos, galėtų toliau veikti, reikėtų skirti finansinę kompensaciją skirtumui tarp pagamintos elektros energijos rinkos kainos ir iš anksto nustatytos viršutinės ribos padengti. Siekiant užtikrinti, kad elektros energijos gamybos pasiūlymai, viršijantys viršutinę ribą (pagal kurią nustatoma teisė gauti finansinę kompensaciją), būtų pagrįsti, gali prireikti griežto reguliavimo. Reguliavimo gali prireikti ir siekiant užtikrinti, kad elektros energijos gamintojai, kurių sąnaudos nesiekia viršutinės ribos, nesiūlytų didesnės kainos, nei viršutinė riba (norėdami gauti didesnę kainą). Dėl to galiausiai gali prireikti griežtai reguliuoti pasiūlymus, o tai gali būti sudėtinga.

Nauda

Pasirinkus šią galimybę būtų nustatytos viršutinės didmeninių kainų ribos, o tai savo ruožtu turėtų lemti mažesnes mažmenines kainas. Dėl to sumažėtų elektros energijos gamintojų, kuriems viršutinė riba nedaro tiesioginio poveikio, mažesnis nei ribinis pelnas.

Trūkumai

Pasirinkus šią galimybę reikia, kad administracija gerai išmanytų sąnaudų struktūrą ir atskirų elektrinių veikimo režimus.

Kalbant apie B galimybę, **jei ji nebūtų nustatyta ES lygmeniu**, ji galėtų iškreipti elektros energijos srautą vidaus rinkoje ir paskatinti srautus iš šalių, kurios taiko viršutinę ribą, į šalis, kurios šios ribos netaiko, neatsižvelgiant į stygiaus aspektą.

Kalbant apie B galimybę, ji būtų nepagrįstai naudinga ES kaimyninėms šalims, kurios gautų valstybių narių subsidijuojamą elektros energiją.

Galiausiai, dėl kainos signalo nebuvimo, ši galimybė galėtų iškreipti elektros energijos srautus vidaus rinkoje ir sukelti pavojų energijos tiekimo saugumui.

Kaip ir visos vartotojų išlaidas mažinančios galimybės, ši galimybė galėtų padidinti iškastinio kuro naudojimą ir ES priklausomybę nuo importo, be to padaugėtų energijos tiekimo saugumo problemų.

Išlaidos

Būtų reikalingas finansavimas rinkos kainos ir viršutinės kainos ribos skirtumui kompensuoti. Šias išlaidas būtų sunkiau padengti valstybėms narėms, turinčioms mažiau fiskalinio manevravimo galimybių.

Ilgainiui gali kilti pavojus energijos tiekimo saugumui, susijęs su diferencijuoto kainos signalo nebuvimu ir reguliavimo neapibrėžtumu. Be to, sumažėtų paskatos vykdyti nesubsidijuojamus atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektus, nes rinkos pajamos būtų mažesnės (taip pat dėl to, kad vartotojai nebūtų linkę pasirašyti ilgalaikių elektros

energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pirkimo sutarčių, nes dėl viršutinės kainos ribos sumažėtų jų poreikis apsidrausti nuo didelių kainų).

D. Reguliavimo srities intervencinės priemonės elektros energijos rinkoje: tam tikrų rinkos dalyvių gaunamo pelno ribojimas

Didmeninėse elektros energijos rinkose kaina nustatoma pagal paskutinį šaltinį, reikalingą visai paklausai patenkinti. Elektros energijos gamintojai, naudojantys iškastinį kurą, šiuo metu susiduria su itin didelėmis iškastinio kuro sąnaudomis ir išaugusiomis kainomis už išskiriamą CO₂. Tai reiškia, kad ribinės elektros energijos kainos yra didelės. Bazinės apkrovos elektros energijos gamintojai, kurie nėra priklausomi nuo iškastinio kuro, šioje situacijoje neturi panašios sąnaudų struktūros ir gauna gerokai didesnę pelną, nei tikėjosi, kai nusprendė investuoti.

Komunikato „REPowerEU“ 2 priede nustatyta, kad valstybės narės išimties tvarka gali nustatyti mokestines priemones, kuriomis būtų siekiama surinkti dalį tokio didelio pelno.

Tą patį tikslą, kurio siekiama tokiomis apmokestinimo priemonėmis, galima pasiekti ir **reguliavimo srities intervencinėmis priemonėmis**. Tai galima padaryti laikinai leidžiant valstybėms narėms nustatyti vykdymo kainą arba susigrąžinimo mechanizmą ir taip apriboti pernelyg didelį elektros energijos gamintojų pelną. Atitinkama vykdymo kaina gali skirtis, siekiant atsižvelgti į skirtingų rinkos dalyvių ypatumus, ir ją turėtų nustatyti nacionalinės reguliavimo institucijos. Iš tikrųjų ši galimybė veikia kaip **vienpusis sandoris dėl kainų skirtumo**, pagal kurį mokėjimai tampa mokėtini tik tada, kai referencinė kaina (rinkos kaina) yra didesnė už vykdymo kainą. Panašiai kaip ir komunikate „REPowerEU“ nurodyto paviršinio pelno mokesčio atveju, reikėtų sukurti atskirą mechanizmą, pagal kurį iš tokios reguliavimo srities intervencinės priemonės gautos pajamos būtų perskirstytos vartotojams.

Valstybės narės naujiems elektros energijos gamybos įrenginiams skirtas paramos schemas galėtų paversti **abipusių sandorių dėl kainų skirtumo** sistemomis. Šis mechanizmas, kuriuo elektros energijos gamintojų prašoma grąžinti paramą investicijoms, kai kainos yra didelės, užkirstų kelią padėčiai, kai šiuo metu pastatyti nauji elektros energijos gamybos įrenginiai ateityje galėtų pasinaudoti subsidijomis net ir tais atvejais, kai rinkos kainos būtų labai didelės ir svyruojančios.

Jei gamtinių dujų rinkų dalyviai dėl dabartinės krizės gauna pernelyg didelį pelną (pvz., dėl to, kad jie gali ilgalaikėse sutartyse numatyta kiekį parduoti gerokai didesnėmis kainomis neatidėliotinų sandorių rinkoje), tokiam pelnui galėtų būti taikomos panašios mokestinės intervencinės priemonės.

Nauda

Jei tokia galimybė yra gerai parengta, ji netrukdo kainodarai didmeninėse elektros energijos rinkose ir išsaugomi ES vidaus ir išorės prekybos signalai ir energijos tiekimo saugumas. Ji nedaro poveikio prekybai elektros energija Europos Sąjungoje.

Reformavus naujoms investicijoms skirtų paramos schemų modelį galėtų būti sudarytos sąlygos galbūt labiau ilgalaikiams rinkos modelio pokyčiams.

Trūkumai

Pasirinkus šią galimybę, vien dėl jos kainos vartotojams nesumažės, tačiau gautos pajamos gali būti naudojamos siekiant tiesiogiai padėti energijos vartotojams, labiausiai kenčiantiems nuo didelių kainų, pavyzdžiui, teikti kuponus namų ūkiams ir finansinę paramą įmonėms laikantis valstybės pagalbos ir konkurencijos taisyklių.

Siekdamos tiksliai nustatyti, ar negaunamas pernelyg didelis mažesnis nei ribinis pelnas, nacionalinės valdžios institucijos turėtų turėti išsamią informaciją apie elektros energijos gamintojų sąnaudas, kuri joms gali būti neprieinama. Dėl greito įgyvendinimo gali kilti teisinių sunkumų, nes poveikis rinkos dalyviams bus skirtingas.

Konkurencijos klausimai turėtų būti atidžiai įvertinti ir išspręsti vadovaujantis Komisijos gairėmis dėl reguliuojamų mažmeninių kainų ir fiskalinių priemonių mažesniai nei ribiniam pelnui ir laikantis valstybės pagalbos taisyklių.

Tikėtina, kad nenumatyto pelno apmokestinimas turėtų įtakos investuotojų tikrumui, o tai gali reikšti, kad paramos gali prireikti visai būsimai elektros energijos gamybai. Ši reguliavimo rizika lems didesnę kapitalo kainą ir vangesnę atsinaujinančiųjų energijos išteklių diegimą.

III. Intervencinės priemonės dujų rinkose

E. Prekybos dujomis Europos Sąjungoje kainų ribos

Ši galimybė grindžiama didžiausios ES kainos, kuria visų ES valstybių narių operatoriai gali prekiauti dujomis, nustatymu arba kainų ribų, kurių neperžengiant gali kisti dujų kaina, nustatymu. Tokia viršutinė kainos riba ir (arba) intervalai apribotų pasiūlymus Europos biržose. Ilgalaikėse sutartyse ir išvestinių finansinių priemonių sandoriuose viršutinė dujų kaina taptų referencine kaina.

Kad ši galimybė būtų veiksminga, ją reikėtų įgyvendinti visose valstybėse narėse.

Nauda

Europoje nustačius viršutinę prekybos dujomis kainų ribą, sumažėtų pernelyg didelis svyravimas ir kartu dujų kainos. Tai savo ruožtu sumažintų dujomis kūrenamų elektrinių gaminamos elektros energijos sąnaudas ir dujų bei elektros energijos kainas vartotojams.

Trūkumai

Reikėtų nustatyti tinkamą viršutinės ribos dydį. Jei nustatyta viršutinė dujų kainos riba būtų per maža, būtų sunku pasiekti, kad į Europą būtų tiekiamas daugiau dujų. Tai netgi galėtų paskatinti Europos įmones eksportuoti dujas į šalis, kuriose kainos yra didesnės. Mažesnė kaina paskatintų didesnę dujų vartojimą, taigi ir didesnę paklausą Europoje. Siekiant sumažinti šią riziką, kartu su šia galimybe turėtų būti taikomas griežtas paklausos valdymas. Kartu šie veiksniai gali lemti papildomą stygių dujų rinkoje ir kelti pavojų dujų tiekimo saugumui.

Jei visoje ES būtų taikoma ta pati viršutinė kainos riba, būtų sunku užtikrinti, kad dujos būtų tiekiamos ten, kur jų reikia, ir kad tinklas galėtų saugiai veikti išlaikant pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą.

Vartotojai, kurie pirko dujas pagal ilgalaikes sutartis už kainą, viršijančią viršutinę ribą, naudos iš nustatytos viršutinės kainos ribos nepajustų, kol nesibaigtų jų sutartys.

Priklausomai nuo viršutinės ribos dydžio ir jos taikymo laikotarpio, gali išaugti tiekimo iš mūsų prekybos partnerių mastas. Tačiau jų reakcija į administracijos nustatytą kainą nėra aiški ir jos negalima numatyti. Jie gali ginčyti šią galimybę teismuose ir (arba) apriboti ar sustabdyti tiekimą.

Išlaidos

Išlaidos yra susijusios su galimu tiekimo sutrikimu, kurį lemtų tiekėjų reakcija į viršutinę ribą.

F. Kiekis ir kaina, dėl kurių susitarta su tarptautiniais tiekėjais

Viena iš galimybių būtų nustatyti konkretesnius dujų kiekio ir kainų tikslus skirtingiems tiekimo maršrutams ir (arba) tiekėjams ir juos įgyvendinti remiantis bendra derybų su ES prekybos partneriais strategija, kuri būtų koordinuojama ES lygmeniu. Atitinkamos tikslinės kainos būtų susijusios su tiekimo sutartimis su trečiosiomis valstybėmis, tačiau nedarytų poveikio sandoriams, vykdomiems ES viduje (pvz., siekiant subalansuoti padėtį vidaus rinkoje).

Kad užsitikrintų SGD ir dujų importą už gerą kainą, ES turėtų orientuotis į ilgalaikę partnerystės su dujų tiekėjais perspektyvą ir išplėsti derybų apimtį siekdama užsitikrinti vandenilio importą ilguoju laikotarpiu.

Tokią partnerystę galėtų sudaryti:

- ilgalaikės sutartys dėl didesnio **SGD ir dujų tiekimo dujotiekiais**,
- ES investicijos į papildomus **SGD importo pajėgumus**, suderinamus su vandeniliu;
- 5–10 metų trukmės **partnerystė dėl vandenilio**, kuria siekiama sukurti infrastruktūrą ir tvirtą investicijų sistemą bei partnerystę dėl investicijų (bendra sistema, kuri leistų užtikrinti investicijų ir paklausos nuspėjamumą ir stabilumą ES, taip pat stabilios investavimo sąlygos šalyse partnerėse).

Tokios derybų strategijos sėkmė priklausytų nuo bendro požiūrio Europos lygmeniu.

Nauda

Jei derybos dėl Europai taikomų mažesnių kainų ir sutarto importuojamų dujų kiekio būtų sėkmingos, gerokai sumažėtų dujų kainos. Tai savo ruožtu sumažintų dujomis kūrenamų elektrinių gaminamos elektros energijos sąnaudas ir dujų bei elektros energijos kainas vartotojams.

Kadangi ši galimybė būtų grindžiama derybomis ir nebūtų nustatoma jokių prekybos dujomis ES apribojimų (pvz., dėl balansavimo), būtų išvengta dujų srautų sutrikimo ES viduje.

Trūkumai

Šios galimybės sėkmė iš esmės priklauso nuo atitinkamų derybų su trečiųjų valstybių tiekėjais rezultatų.

Išlaidos

Sėkmingai įgyvendinus šią galimybę, ilgam sumažėtų gamtinių dujų tiekimo sąnaudos.